אגרות הראי"ה - כרך ג' - אגרת תתעה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: פורים תרע"ח - לונדון
נמען: ד"ר זאב יעבץ

מנהיגי 'אגודת ישראל' יצאו נגד הצהרת בלפור, 'להחשיך מילין נגד חזון הפלאות'. זו 'טינה ישנה' של כת 'המתחסדת בחסידות ארסית' שאינה סובלת חיים לאומיים בארץ, והעדיפה 'ללקט פירורים תחת שולחן אשכנז'. הרב קוק יכתוב להם בשלום, אף שאולי לא יועיל. אגודות 'מזרחי' לבדן לא ימשכו את רוב שומרי המצוות, שנבהלו מהצד החילוני של הציונות, ולכן יש לייסד אגודות 'דגל ירושלים' בקשר אחווה עם הציונות. יש לאחד את כולן, לייסד בתי מדרש גדולים ו'בית דין גדול כללי'.

עיקרי הדברים

- נגד עמדת 'אגודת ישראל'.
- מזרחי לבד אינו מספיק.
- 'דגל ירושלים'.
- בית דין גדול.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], יום קהילה לכל, [י"ג באדר, תענית אסתר: "שלושה עשר זמן קהילה לכל היא" (מגילה ב)] תרע"ח[2].

אורה ושמחה ששון ויקר לכבוד ידידי רב רחימאי הרב המאוה"ג[3] לממשלת התורה והחכמה, מאיר נתיבות תולדותנו [כינוי לזאב יעבץ, ההיסטוריון שכתב את "תולדות ישראל"] מו"ה[4] זאב יעבץ שליט"א[5], וכא"ל[6] שוי"ר[7]. אחדשה"ט[8] באה"ר[9].

יקרת מכתבו קבלתי כעת, והנני עדיין מלא דכאות לב [מלא צער ושבר לב] מפגיעתם של בני בית מאהבינו, [מן הפגיעה שפגעו בנו אנשים מקורבים לנו] המתימרים להיות מנהיגי "אגדת ישראל", [תנועת "אגודת ישראל", שהתנגדה אז לציונות] אשר לא ישימו אל לב למעשה די הנורא אשר הוא עושה בכל מערכות המאורעות על גוי ועל אדם יחד, להוציא על ידו לאור עולם את הצביון השלם של חיי האדם הכללי, האגוד וקשור בנצח ישראל, אשר לא ישקר ולא ינחם. ובלא חרדת לב, ובאפס התעמקות [ובלי שום התעמקות] חודרת ישיתו פיהם לדבר גבוהות [על פי תהלים עג, ט ושמואל א ב, ג] במרום ונשגב, להחשיך מילין [על פי איוב לח, ב: "מחשיך עצה במלין"] נגד חזון

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3 המאוה"ג - המאור הגדול
4 מו"ה - מורנו הרב
5 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6 וכא"ל - וכל אשר לו
7 שוי"ר - שלום וישע רב
8 אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9 באה"ר - באהבה רבה

הפלאות אשר עינינו רואות על דבר צמיחת קרן הישועה, ההולכת וצומחת מני אז ע"י[10] קיבוץ נדחים אל הררי קודש, וכעת כבר הזרוע נטויה היא על כל העמים, [ישעיהו יד, כו; כוונתו להצהרת בלפור ולמלחמת העולם] ודבר אלהינו יקום לעולם.

ולענין מעשה, לכתוב להם מכתב בדברי שלו'[11] ע"ז[12] כמובן הנני מוכן בע"ה[13], אף כי מסופקני אם יועיל, כי יש כאן יציאה מן הכח אל הפועל טינה ישנה שבלב, [שנאה ישנה] של כתה ידועה המתחסדת בחסידות ארסית [בחסידות מזויפת, שיש בה ארס] שאינה יכולה לסבול כל תנועה של חיים לאומיים ביחוד ביחש לישראל באי"י[14], וכל מה שעשו עד כה בזה היה כאלו כפאם... [כלומר: מה שעשו עד אז לטובת ארץ ישראל, עשו כמו בכפייה] וכאן מצא בע"ה מקום לגבות את חובו, להשליך נעל על תקות החיים [להשמיץ ולבזות את התקווה (על פי תהלים ס, י: "על אדום אשליך נעלי")] על אדמת הקודש. והתוצאות מזה, החביבות עליהם היא השתקעות של גלות, ללקט במנוחה פרורים תחת שלחן אשכנז, [שאריות מתחת לשולחן של גרמניה] ועל יסודות של יראת שמים מזויפת כזאת, בונה היא המינות וההמרה המגועלה את קינה, [בונה לעצמה הכפירה והשמד המאוס את קינם] וביצי צפעוני כאלה מתבקעות [ישעיהו נט, ה] הן במשך זמן קטן, של דור דורים בערך.

והנה אע"פ[15] שלגבי אלה בעלי הקרנים, [האנשים התוקפניים] המכתב לא יועיל, בכ"ז[16] אנחנו צריכים לעשות את שלנו ולפתח בשלו'[17]. ואולי יודע מר אדרעסתם [כתובתם] המדוייקה?

ועתה ע"ד[18] אגודות מזרחיות, [על דבר סניפים של תנועת "המזרחי"] זהו דבר נכבד מאד, אבל הגיתי הרבה בתעמולה זו, ובאתי לידי בירור כי ע"י אגודות של מזרחי לבדן לא נמשיך אלינו את הרוב הגדול של שלמי אמונים בישראל. הצד החילוני שבציונות, הטיל כ"כ[19] זועה, [הטיל אימה גדולה] ואולי גם לא שלא בצדק לגמרי, על המון רב תמימי לבב, עד שבשום אופן לא ישמע אצלם קולנו להיות נטפלים לאורגניזציה הציונית, [להצטרף להסתדרות הציונית] כדרך שהמזרחי מתנהג. ע"כ[20] זאת היא הצעתי כי לבד יסוד אגודות מזרחיות, נקרא בקול ליסד אגודות רבות, וגם כללית לדוגמה בשם "דגל ירושלים", [התנועה שהרב קוק ניסה להקים בשנים ההן, כתנועה דתית-לאומית מחוץ להסתדרות הציונית] או "ירושלים" שתהיינה מתיחסות ביחס של אחוה להציונות הכללית, אבל לא תהיה לענף של האורגניזציה שלה. ע"פ[21] תכונה זו יש תקוה להמשיך גם אותו החלק אשר לא ירצו בשום אופן להכנס להחוג הציוני, אפילו ע"י דגל המזרחי. וכשיוסדו אגודות כאלו, וגם כמה דאפשר אגודות מזרחיות חדשות, ראוי לרכז את כל הכוחות יחד, ולרומם בכל עוז את דגל הקודש, להופיע מאור ד' שביסוד אור התורה על חיי התנועה הלאומית כולה, באופן של רחבת דעה וגודל נפש, אשר לאור הטוהר שלה ישובו גם הנדחים והרחוקים להכיר את יסוד החיים של האומה הנפלאה, ההולך ומפעם בכל עוז מאור חי העולמים, מגן עזרנו וחרב גאותנו [דברים לג, כט] מעולם ועד עולם.

---

10 ע"י - על ידי
11 שלו' - שלום
12 ע"ז - על זה
13 בע"ה - בעזרת השם
14 באי"י - בארץ ישראל
15 אע"פ - אף על פי
16 בכ"ז - בכל זאת
17 בשלו' - בשלום
18 ע"ד - על דבר
19 כ"כ - כל כך
20 ע"כ - על כן
21 ע"פ - על פי

וכל האגודות המזרחיות, וכל האגודות השונות, אשר יתכנסו יחד לשם תחיית האומה והארץ, על יסוד הקודש האלהי, ראוי שיתאגדו יחד באיגוד כללי, לכונן את החיים החדשים הבאים לעמנו על ארץ חמדתנו, על יסוד הארת נשמת האומה, במקורה וטבעיותה הטהורה, ליסד בתי מדרש גדולים לחקרה של תורה בכל תעצומות עזה, לכל ענפיה וסעיפיה, לחלק את העבודה לעובדים מוכשרים לכל מקצע ומקצע, לדאג בעד הטפול של כל הידיעות העוזרות לברר את הידיעות התורניות בכל מקצועותיהן המעשיות והרוחניות, ליסד בית דין גדול כללי, ובתי דינים סעיפיים, [ובתי דין מקומיים] לכלכלת [לכלכל, לנהל] כל עניני הדת והחיים המעשיים בהתחברותם, לבצר את העבודה הספרותית על מוסד העז והאומץ של הרום העליון אשר להדרת הקודש, לשא עין ולב, על ההשפעה המחודשה של הזיקוק של הדעה האמונית הכללית בעולם, שתולד לידה חדשה ע"י הופעת אורן של ישראל, ותחת אשר אחרי השתברותה של האליליות הקדמוניה, [שקיעתה של עבודת האלילים העתיקה] יצאו הליכות אמוניות ודתות, [כוונתו לנצרות ולאסלאם] מעורבות עם הסיגים האליליים והכפרניים, מפני חולשת החיים אשר לאומתנו הקדושה בימים ההם, כעת יבאו ימים, וע"י[22] תחייתם של ישראל בארץ ד', יחודש הרוח, ורעיון אלהי עליון איתן ומזוקק יופיע מנאות יעקב, [מארץ ישראל, נאות יעקב (על פי איכה ב, ב)] לטהר את הרוח הדתי, שבכל מלא עולם, ועמו יחד יטוהר הרוח הפרטי האישי והרוח החברתי של האדם, והדר הקודש של אור התורה האלהית, ופאר נשמת אלהים חיים המפעם בעם פלאות זה, יגלה ויראה בעוצם עזוז נוראותיו, ועל דור בנינו, בני החופש הקדוש והנשגב, ישוב ויופיע אור הזוהר של רוח הקודש בעזוז חילו, וסגולת הנבואה הנאמנה, בכל מפלאותיה ונצח הודה, ברעם גבורתה, ונועם חמדתה, תחל לסול מסילות [לסלול דרכים] בלב דור נאור וכביר לדבר שלום אמת, אל כל העמים תחת כל השמים.

וכל הגדולות הללו, הנם כנטף מן הים [כטיפה מן הים] לעומת החבוי לגוי קדוש בחיק העתיד. וכל אלה הלא מתרקמים הם ברקמי המסכת ההולכת ונארגת [בחוטי האריג ההולך ונוצר] כזאת לעינינו, בכל חשכת חמריותה. ואיך נעמוד מרחוק, ואיך לא נשא דע לסוד קדושים [ואיך לא נשא דעה (על פי איוב לו, ג) לסוד הקדושים] רב ונורא. ולשם כך באתי בבקשתי לכל העולם האמוני במכתב הכתוב ז'רגון [במכתב הכתוב ביידיש] ע"ד "דגל ירושלים".

וע"ד[23] ההצעה לפני הממשלות, הנני רואה בעניי, שבהוסד יסוד דגל כללי, על יסוד הקדש, ראוי שהמטרה הראשית תהיה דוקא מה שהיא התכונה האמיתית של האומה, מילוי מחסור הקודש, שכל הדאגות הפרטיות הנן רק טפלות אליה, והקודש הלאומי, אור חיי האמת של ישראל בצביונו, לא יקום ולא יהיה כ"א[24] בהבנותו בארצו, וזהו כל תשוקתו ומאוייו [משאלותיו] באמת. ומתוך אספקלריה זו [ומתוך ראייה זו] הוא רואה, כי כל מערכי חייו לא יאבו להצליח בכל פזורי גלויותיו, ואם יברק איזה אור כהה, יקום עד ארגיעה, [יעמוד רק רגע (על פי משלי יב, יט)] ואחריו תבא עוד חשכת עלטה יותר איומה, וגם אם יעמוד איזה משך זמן בתומו, יביא מהומה ומבוסה [מהומה ורמיסה (על פי ישעיהו כב, ה)] לרוח ישראל, וכל התכונה הרוחנית העצמית תתמוטט ותהפך למשחית, וההשחתה הזאת תחולל אח"כ[25] תחלואים רוחניים גדולים ונוראים, ששנאת ישראל תתבסס על ידם, והיתה לצרה כללית לכל האנושיות, ולדאבון לב, לכל יקירי רוח שבה בכלל, שמכל אלה אין תוצאה אחרת להנצל, כ"א הרפואה הרדיקלית של שיבת בנים לגבולם, [ירמיהו לא, טז] ברוח עוז של רוממות קודש.

והנה את פרטי טענותיהם איני יודע עדיין, ואין אני מכיר שום מוצא איך להשיג את המכתבים בצורתם, אולי יש להדרת כבודו ידיעה בזה בטח יודיעני. לכתב ספר מסודר פולמי

---

22 וע"י - ועל ידי

23 וע"ד - ועל דבר

24 כ"א - כי אם

25 אח"כ - אחר כך

[ספר פולמוס מסודר] קשה לי מאד, והמעצורים ג״כ[26] רבים. בכ״ז אקוה לעשות בזה איזה צעד בל״נ[27]. אבל תחילת כל צריכים לדעת פרטי דבריהם, והסיבות היסודיות שגרמו להם את הצעד הבלתי הגון הזה. והננו נתמכים בימין צדק צור ישראל וגואלו, ימין ד׳ רוממה ועושה חיל. [תהלים קיח, טז] ישמח ויעלז בימי הפורים הבעל״ט[28] על כל טוב, ועוד ינוב בשיבה דשן ורענן [תהלים צב, טו] לראות בשמחת גויינו להתהלל עם נחלתנו [על פי תהלים קו, ה] לאוי״ט[29], כנפשו האהובה והרוממה, ונפש עורגת תמיד לידידותו הנאמנה. המצפה לתשועת ד׳ הקרובה על עמו ונחלתו,

הק׳ אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. שילוח מכתבי זה נתעכב עד אחר הפורים שעבר עלינו ב״ה בכ״ט[30], ואפריון אמטי למר על האי חורפא וחוליא דשדר לי בלישנא דחוכמתא אמרא וגדיא יאי ויאי, [והנני מגיש תודה לאדוני על החריפות והמתיקות ששלח לי בלשון חכמה, כבש וגדי נאים (ארמית; תודה על משלוח מנות ששלח לו בפורים)] ישר חיליה, ויפיש חיי סגי במלא חדותא, בירושלם קרתא דשופריא, [יישר כוחו, ויאריך חיים רבים מלאי שמחה, בירושלים עיר היופי] כרעותא דליביה, דמליא דכותא, [כרצון לבו, המלא זכות] וכברכתא וצלותא דרחימיה, דמוקיר יתיה לחדא, כסגיאות פורסניה.

הק׳ איה״ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי״ה, כרכים א׳-ד׳

---

26 ג״כ - גם כן
27 בל״נ - בלי נדר
28 הבעל״ט - הבא עלינו לטובה
29 לאוי״ט - לאורך ימים טובים
30 בכ״ט - בכל טוב